

DICTAMEN LLISTAT 10

Aplec –tll–

1. Consideracions inicials

Analitzarem la pronúncia dels mots que contenen el grup –tll– a partir de la consulta de les fonts de referència, i comprovarem si les seves propostes coincideixen o bé hi ha discrepàncies entre elles.

La PEOSFIEC parla d'aquest grup en els epígrafs [56] i [57] de la nostra versió de treball:

[56] És propi de l'àmbit general pronunciar palatal o alveolar el so lateral geminat en mots com *espatlla*, *vetllar*, *motlle*. La primera pronunciació (*espall·lla*, *vell·llar*, *moll·lle*) és característica dels parlars nord-occidentals i centrals, mentre que la segona (*espal·la*, *vel·lar*, *mol·le*) és característica dels parlars valencians i baleàrics.

[57] És admissible en l'àmbit general pronunciar una sola *ll* en mots com *ratlla*, *bitllet*, *butlletí*, característica dels parlars valencians i baleàrics.

En el pròleg del diccionari VOX no es fa cap comentari sobre aquest grup, però en consultar les transcripcions comprovem que coincideix amb els altres dos diccionaris basats en el dialecte central (DOP i DIA), que proposen pronunciar una consonant palatal lateral geminada. El DOP ho exemplifica amb [əspáλλə] per *espatlla*. El pròleg del DIA, a més de coincidir amb el DOP, presenta també com a exemples [dəzbəλλá] per *desvetllar* i [rəλλá] per *ratllar*. Pel que fa al diccionari valencià (DVP), considera acceptable, per la seva “amplitud i arrelament”, l'elocució palatal lateral no geminada del grup. Com a exemple, esmenta [bi lét] per a *bitllet*, [rála] per a *ratlla* i [rólo] per a *rotllo*, però en alguns casos també trobem transcripcions amb la solució lateral alveol·lar geminada ([ll])¹.

2. Casos concrets analitzats a partir del llistat BaDaTran

Mot	Transcripció
ametlla 123 <i>F</i>	əmméλλə (DOP DIA) amélla (DVP) əméλλə (VOX)
ametllat 310 <i>adj</i>	əmməλλát (DOP) əməλλát (DIA) amelát (DVP) əməλλát (VOX)
ametller 158 <i>M</i>	əməλλé (DOP VOX) əmməλλé (DIA) ameller (DVP)
ametlló 149 <i>M</i>	əməλλó (DOP VOX) əmməλλó (DIA) amello (DVP)
batlle 158 <i>M</i>	báλλə (DOP DIA VOX) bálle (DVP)

¹ El diccionari DVP mostra una incoherència respecte als seus propis criteris en el cas concret del mot *rotllo*; en el pròleg serveix d'exemple de l'elocució d'una consonant palatal lateral no geminada per al grup /tll/, mentre que l'entrada d'aquest mot presenta una realització alveolar lateral geminada ([róllo]).

batllia 203 <i>f</i>	ბაღღია (DOP DIA VOX) ბაღია (DVP)
bitlla 123 <i>F</i>	ბიღღა (DOP DIA VOX) ბიღა (DVP)
bitlet 158 <i>M</i>	ბიღღეტ (DOP DIA VOX) ბიღეტ (DVP)
bitleta 201 <i>m f</i>	ბიღღეტაჟრე (DOP VOX) ბიღღეტაჟრე (DIA) ბიღეტაჟრე (DVP)
bitllo-bitllo 100	ბიღღუბიღღუ (DOP DIA) ბიღღუბიღღო (DVP) ბიღღუბიღღუ (VOX)
butlla 123 <i>F</i>	ბუღღა (DOP DIA VOX) ბუღა (DVP)
butleta 123 <i>F</i>	ბუღღეტა (DOP DIA VOX) ბუღეტა (DVP)
butletí 149 <i>M</i>	ბუღღეტი (DOP DIA VOX) ბუღეტი (DVP)
butlofa 123 <i>F</i>	ბუღღოფა (DOP DIA VOX) ბუღოფა (DVP)
desenrotllament 158 <i>M</i>	დჲზენრუღღემენ (DOP DIA VOX) დჲzenrollamენტ (DVP)
desenrotllar 001 <i>V</i>	დჲზენრუღღა (DOP DIA VOX) დჲzenrollარ (DVP)
desvetllament 158 <i>M</i>	დჲzბეღღემენ (DOP DIA) დჲzvellamენტ (DVP) დჲzბეტღემენ (VOX)
desvetllar 001 <i>V</i>	დჲzბეღღა (DOP DIA) დჲzvellარ (DVP) დჲzბეტღა (VOX)
desvetllat 181 <i>A</i>	დჲzბეღღათ (DOP DIA) დჲzvellათ (DVP) დჲzბეტღათ (VOX)
embutllofar 026 <i>v tr</i>	ემბუღღუფა (DOP VOX) ემბუღღუფა (DIA) ემბუღოფარ (DVP)
emmotllar 001 <i>V</i>	ემმუღღა (DOP DIA VOX) emmollარ (DVP)
enrotllable 171 <i>A</i>	ენრუღღაბბლე (DOP DIA) enrollაბლე (DVP) ენრუღღაბბლე (VOX)
enrotllador 301 <i>adj</i>	ენრუღღედო (DOP VOX) ენრუღღედო (DIA) enroღადორ (DVP)
enrotllar 001 <i>V</i>	ენრუღღა (DOP DIA VOX) enrollარ (DVP)
espatlla 123 <i>F</i>	ეპაღღა (DOP DIA VOX) eპაღა (DVP)
espatllar 001 <i>V</i>	ეპეღღა (DOP DIA VOX) eპაღარ (DVP)
espatllejar 066 <i>v in</i>	ეპეღღეჯა (DOP VOX) ეპეღღეჯა (DIA) eპაღედღარ (DVP)
espatller 158 <i>M</i>	ეპეღღე (DOP DIA VOX) eპაღერ (DVP)
espatllera 123 <i>F</i>	ეპეღღერე (DOP DIA VOX) eპაღერა (DVP)
espatllut 310 <i>adj</i>	ეპეღღუტ (DOP VOX) ეპეღღუტ (DIA) eპაღუტ (DVP)

espitllera 123 <i>F</i>	əspɪlléɾə (DOP DIA VOX) espiλέρα (DVP)
esquitllada 123 <i>F</i>	əskiλλáðə (DOP DIA VOX) eskiλάða (DVP)
esquitllar 001 <i>V</i>	əskiλλά (DOP DIA VOX) eskiλάρ (DVP)
esquitllentes 100	əskiλλéntəs (DOP DIA VOX) eskiλέntes (DVP)
estritllar ? ?	əstriλλά (DOP VOX) əstriλλά (DIA) estriλar (DVP)
guardaespatlles 500 <i>m f</i>	gɥàrdəspálləs (DOP DIA) gɥàrdəspáles (DVP) gɥàrdəspálləs (VOX)
guatlla 123 <i>F</i>	gɥállə (DOP DIA VOX) gɥállə (DVP)
motlle 158 <i>M</i>	móλλə (DOP DIA VOX) mólle (DVP)
motllura 123 <i>F</i>	muλλúɾə (DOP DIA VOX) molúra (DVP)
motllurar 026 <i>v tr</i>	muλλurá (DOP VOX) muλλurá (DIA) molurár (DVP)
ratlla 123 <i>F</i>	rállə (DOP DIA VOX) rála (DVP)
ratllador 301 <i>adj</i>	rəλλəðó (DOP DIA VOX) rallaðór (DVP)
ratlladura 203 <i>f</i>	rəλλəðúɾə (DOP VOX) rəλλəðúɾə (DIA) rallaðúra (DVP)
ratllar 001 <i>V</i>	rəλλά (DOP DIA VOX) rallár (DVP)
ratllat 181 <i>MA</i>	rəλλát (DOP DIA VOX) ralát (DVP)
respatller 158 <i>M</i>	rəspəλλé (DOP DIA VOX) respalér (DVP)
revetlla 123 <i>F</i>	rəβéλλə (DOP DIA VOX) revéla (DVP)
rotllana 123 <i>F</i>	ruλλánə (DOP DIA VOX) rolána (DVP)
rotlle 158 <i>M</i>	róλλə (DOP DIA VOX) róle (DVP)
rutlla 123 <i>F</i>	rúλλə (DOP DIA VOX) rúla (DVP)
rutllar 001 <i>V</i>	ruλλά (DOP DIA VOX) rulár (DVP)
subratllar 001 <i>V</i>	subrəλλά (DOP DIA VOX) subraλár (DVP)
títlla 123 <i>F</i>	tíλλə (DOP DIA VOX) tílla (DVP)
títllar 001 <i>V</i>	tíλλά (DOP DIA VOX) tillár (DVP)
trítlleig 136 <i>M</i>	triλλétʃ (DOP DIA VOX) trillétʃ̃ (DVP)

tritlejar 092 <i>V</i>	triλλῆζᾱ́ (DOP DIA) trilledzár (DVP) triλλῆζᾱ́ (VOX)
vetlla 123 <i>F</i>	bḗλλᾱ (DOP DIA) vélla (DVP) bḗλλᾱ (VOX)
vetllada 123 <i>F</i>	bḗλλᾱḗḗ (DOP DIA VOX) velláḗḗ (DVP)
vetllador 301 <i>adj</i>	bḗλλᾱḗḗ (DOP DIA VOX) vellaḗḗr (DVP)
vetllaire 201 <i>m f</i>	bḗλλᾱjre (DOP VOX) bḗλλᾱjre (DIA) vellájre (DVP)
vetllar 001 <i>V</i>	bḗλλᾱ́ (DOP DIA VOX) velár (DVP)

3. Anàlisi dels resultats obtinguts a partir del buidatge del Corpus Oral

Els resultats obtinguts al Corpus Oral per al grup –tll– ha estat de 78 registres en un total de 41 mostres. La major part dels resultats pertanyen a parlants de català central, tot i que hi ha mostres de la resta de dialectes. No tots els parlants d'aquests registres són periodistes i els que ho són presenten tan noticiaris com entrevistes o altres programes menys formals.

Pel que fa a la realització del grup que analitzem, constatem que la pronúncia més usual entre els parlants centrals i alguns de nord-occidentals és la geminada ([λλ]). També és freqüent la relaxació i pronúncia no geminada del grup. Entre els resultats obtinguts de parlants valencians i alguns de nord-occidentals predomina la realització [λ] i entre els baleàrics, la [ll]. També cal considerar els casos amb errors de ieisme.

Mot	Pronúncia	Mostra	Registre
Subratllar	tλ	10	302
	λ	114	690
	λλ	195	288
Vetllar	λ	10	414
		11	312
	λλ	21	241
		278	373
323		793	
	367	1023	
Batllori	λλ	23	271
		279	100
		24	254
	tλ	122	270
	λ		316

Resquitllada	λλ	27	130
	tλ	28	151
	λ	66	75
Butletí	λλ	28	294
	λ	32	334
Bitllet	λ	54	173
		59	193
	λλ	57	144
Rotllana	λλ	114	263
Ratlla	I	122	527
		296	1578
	λλ	198	171
Espatlla		308	46
	I	122	1063
	λλ		579
Guardaespattes			889
	λλ		723
	λ		980
Butlleta	λλ	147	122
Emmotllar-se	λλ	155	151
Titllar	Tλ	155	429
Revetlla	λλ	156	33
		292	2029
	λ	292	2031
		157	521

	·		
Batlle	Ll (l geminada)	157	418 488
Rotllo	λλ	165	66
Batlle	λλ	245	4
Vetllada	λλ	288	335
Desvetllat	λλ	323 367	371 905
Espatllat	λλ	336	98

4. Resultats obtinguts a partir del llistat de freqüències

Paraula	Cat. gramatical	Freqüència	G
ametlla	f	709	10
ametllat	a	22	5
ametllat	m	10	4
ametller	a	2	2
ametller	m	442	9
ametlló	m	77	7
batlle	m	860	10
batllia	f	68	7
bitlla	f	88	7
bitllet	m	424	9
bitlletaire	Mot inexistent		
bitllo-bitllo	av	3	2
butlla	f	262	9
butlleta	f	23	5
butlletí	m	662	10

butllofa	f	55	6
desenrotllament	m	1379	11
desenrotllar	vtp	2201	12
desvetllament	m	238	8
desvetllar	m	3	2
desvetllar	vtp	729	10
desvetllat	a	59	6
embutllofar	vtp	1	1
emmotllar	vtp	328	9
enrotllable	ai	4	3
enrotllador	a	1	1
enrotllar	vtp	127	7
espatlla	f	876	10
espatllar	vtp	93	7
espatllejar	vi	1	1
espatller	m	22	5
espatllera	f	32	6
espatllut	a	5	3
espitllera	af	2	2
espitllera	f	26	5
esquitllada	f	4	3
esquitllar	vp	20	5
esquitllentes	l	9	4
estritllar	Mot inexistent		
guardaespatlles	m	3	2
guatlla	f	99	7

motlle	m	916	10
motllura	f	168	8
motllurar	vt	8	4
ratlla	f	1787	11
ratllador	m	7	3
ratlladura	f	14	4
ratllar	vt	116	7
ratllat	a	273	9
ratllat	m	34	6
respatller	m	64	7
revetlla	f	47	6
rotllana	f	62	6
rotlle	m	127	7
rutlla	f	8	4
rutllar	vi	76	7
subratllar	vt	793	10
titlla	f	8	4
titllar	vt	182	8
tritleig	m	14	4
tritlejar	m	1	1
tritlejar	vi	15	4
vetlla	f	297	9
vetlla	m	3	2
vetllada	f	282	9
vetllador	a	6	3
vetllador	m	11	4

Manual de pronunciació	<p>"En una elocució normal, les oclusives orals <i>b</i> o <i>p</i>, <i>d</i> o <i>t</i>, <i>g</i> o <i>c</i> assimilen el so de la nasal <i>m</i> o <i>n</i> o el so de la lateral <i>l</i> o <i>ll</i> que les segueix. És a dir, es pronuncien com la nasal o la lateral següent. Per exemple, [...] <i>tl</i> i <i>tll</i> es pronuncien /l·l/ i /ll·ll/ [...]"</p> <p>És dona una variació dialectal en [...] el manteniment de formes alternatives d'alguns mots amb <i>tll</i> o <i>tl</i> (<i>batlle</i> i <i>batle</i>) [...] la majoria dels mots que duen l'aplec <i>tll</i> al nord-occidental i a la major part de l'oriental es correspon amb l'aplec <i>tl</i> al balear i al valencià"</p>	<p>ratlla bitllet</p> <p>batlle espatlla amet<u>lla</u></p>	<p>/ʎʎ/</p> <p>/ll/</p>	<p>pàg.90-91-92 (ap. 5.1.1. i 5.2)</p>
Guia fonètica per a les televisions locals	<p>"S'ha de pronunciar el grup <tll>, característic del lleidatà i de la varietat de les comarques centrals, com si s'escrivís amb dues dobles elles, sense marcar-hi la <t>. El grup <tl> és propi de les varietats valencianes i balears, i també de l'alguerès.</p>	<p>batlle espatlla motlle</p>	<p>/ʎʎ/</p> <p>/ll/</p>	<p>pàg. 59 (ap. LL 4)</p>
L'estàndard oral valencià	<p>"Són pròpies del valencià estàndard les realitzacions fonètiques següents: a) La pronunciació no geminada del grup <i>tll</i> [...]"</p>	<p>bitllet ratlla rotllo</p>	<p>/ʎ/</p>	<p>pàg. LXXI (ap. 3.2.5.1.)</p>
IB3	<p>"No pronunciarem la <i>t</i> de mots com bitllet[...]"</p>	<p>bitllet butlletí</p>	<p>/ʎ/</p>	<p>pàg. 114 (ap. o)</p>

- **Diccionari de pronunciació en català**

Paraules més freqüents al Corpus Escrit	Proposta
desenrotllar	[dɛzɛnrɾuʎʎá] [dezenrɾoʎʎá]
ratlla	[ráʎʎə] [ráʎʎe]
desenrotllament	-
motlle	[móʎʎə] [móʎʎe] Sempre s'ha de pronunciar amb una doble <i>el</i> palatal.
espatlla	[ɛspáʎʎə] [ɛspáʎʎe]
batlle	[báʎʎə] [báʎʎe] El grup <i>tll</i> que trobem en aquesta paraula (i en d'altres com <i>ametlla</i> , <i>espatlla</i> , <i>motlle</i> , <i>revetlla</i> , <i>vetlla</i> , ...) es pronuncia amb dues palatals. Mantenir la <i>t</i> gràfica, que sona [d] davant de consonant sonora, és una pronúncia ortografista que hem d'evitar en registre formal. En valencià i en balear el grup <i>tll</i> es redueix, de fet, a <i>tl</i> , el qual es pronuncia amb doble <i>el</i> : <i>ba[ll]e i</i> , <i>també</i> , <i>ame[ll]a</i> , <i>espa[ll]a</i> , <i>mo[ll]e</i> , ...
subratllar	-
desvetllar	[dɛzbɛʎʎá] [dezbeʎʎá]
ametlla	[əméʎʎə] [amméʎʎe] El grup <i>tll</i> sona com a dues <i>ll</i> . Mantenir la <i>t</i> gràfica, que sona [d] davant de consonant sonora, és una pronúncia ortografista que hem d'evitar sempre.
vetllar	[bɛʎʎá] [beʎʎá] S'ha de seguir la pronunciació tradicional, amb dues <i>el</i> s palatals, i de cap manera no s'ha d'intentar pronunciar la <i>t</i> .

- **ÉsAdir**

L'*ÉsAdir* assenyala que en els grups *-tl-* i *-tll-*, la primera consonant se sol assimilar a la segona, que es pronuncia geminada.

6. Dictamen

Tant els diccionaris d'interès ortològic com les altres fonts que hem consultat coincideixen amb la PEOSFIEC que és propi de l'àmbit general pronunciar geminat el so lateral palatal del grup *-tll-* en parlars nord-occidentals i centrals, i alveolar en parlars valencians i balearics.